

Den danske kirke er en landsbykirke

Esben Thusgårds oplæg til Folkekirkemødet 2017

Præludium: når jeg i mit oplæg bruger begrebet "Folkekirke" så mener jeg os, der er til stede her i dag. Det er os, der er medlem af et menighedsråd, der har et embede, eller som nærer uforklarlig men dyb kærlighed til organisationen. Ellers er der for mig at se kun én rimelig definition af hvem Folkekirken er: nemlig de der er medlemmer af den eller som har status af hangarounds.

Den danske folkekirke er en landsbykirke. Den er ikke ankommet til det nye årtusinde – endnu!

Den danske folkekirke er en landsbykirke – fordi den er optaget af sognegrænser, regulativer og cirkulærer. Det er forkert at sige, at den optaget af sig selv, men folkekirken er generelt meget optaget af mødet med den enkelte.

Det er det individuelle, vi er optaget af, og alt for lidt af at være en del af byens liv, det fælle VI som udgøres af samfundet omkring os alle, og som folkekirken kunne være stærkere del af.

Lad mig i forlængelse af præludiet sige igen, jeg taler til os der er her i dag. For jeg kender også den virkelighed, hvor rigtig mange får afløb for deres folkekirkelige tilbøjeligheder ved at arrangere de frivillige i besøgstjenesten, menighedsrødder der utrætteligt deltager i lokalråds møder, præster der går nye veje i samarbejdet med skoler og foreninger, andre der arrangerer sammenskudsgilder med vejforeningen, handelsstandsforeningen og holder grundlovsdag, høstfest og hvad har jeg arme menneske af fantasi til at forestille mig dette overflødigshorn?

Hvis nogen hører en kritik, er det af institutionen den danske landsbyfolkekirke og ikke af den mangfoldighed af aktiviteter, der er mange steder.

Den danske landsbyfolkekirke er optaget af at servicere, når folk henvender sig, som den altid har gjort med dåb, bryllup og begravelse, og babysalmesang for kvinder der kan bage deres boller selv.

Den danske folkekirke er en landsbykirke, fordi den er optaget af stedet, af bygningerne og livet i sognegården. Og alt for lidt af at være en del af byens mødesteder, for lidt af at bygge bro mellem sig og de andre

Den danske folkekirke er en landsbykirke, fordi den står på en kultur og organisering, som er funderet før kommunalreformen i 1970. Den gang var de lokale enheder overskuelige og der var jævnt hen sammenfald mellem sognets og kommunens grænse.

Siden blev kommunerne klippet ned fra 1000 til 275 og igen med strukturreformen er vi endt med 98 kommuner.

Over disse år er det interessant at følge, hvordan kommunernes styring og selvforståelse har rykket sig, og ikke mindst overveje i hvilket lys det efterlader folkekirken.

Der var engang, hvor kommunen var en autoritær myndighed, der "vidste bedre", og som borgerne måtte indrette sig efter. Det var dengang, hvor man mødte skrankepaver og den kommunalt ansatte var optaget af at være retfærdig og sikre at enkeltsager blev afgjort på et korrekt grundlag.

Op gennem 70'erne udviklede velfærdssamfundet sig for alvor, og med den udvidede kommunen sig til en slags servicebutik, som leverede bestemte standardydelser. Den ansatte skulle være serviceminded og borgeren blev til kunde. I denne skønne have groede blandt andre den forhadte blomst New Public Management, og som tiden er gået er andre kommet til. New Public Management har på mange måder vist sin begrænsninger.

De seneste år er et nyt paradigme på vej inden for den offentlige organisering og styring. Her i byen hedder det:

"Vi har bildt os selv ind, at vi fra kommunen alene vide, hvad aarhusianerne har brug for. Det er vi i gang med at hold op med. Nu skal vi som kommune træde et skridt tilbage og lade borgerne komme til".

Velfærd er noget, vi skaber sammen. Det er et fælles ansvar. Det nytter ikke noget at sidde og vente på at damen fra kommunen kommer og fikser det for dig og mig. Nej, for vi er kommunen.

Nu er kommunen lokalsamfundet, og opgaven er at involvere ikke borgeren, ikke kunden, men medborgeren, hvis ønsker og ressourcer står i centrum. Kommunen er

optaget af at bringe mennesker sammen i fællesskab, og lade os være med til at definere, prioritere og løfte. Der tales om samskabelse, partnerskabelse, borgerdrevne innovation, fællesskabelse – de nye buzzwords står i kø. Men intentionen er god nok, den er at involvere og give ejerskab.

Det der er spørgsmålet er: i hvilken forstand kan og vil Folkekirken lade sig udfordre og inspirere af denne nye tænkning?

Hvad sker der, hvis vi i citatet erstatter kommune med folkekirke?

”Vi har bildt os selv ind, at vi fra folkekirken alene vide hvad medlemmerne har brug for. Det er vi i gang med at holde op med. Nu skal vi som folkekirke træde et skridt tilbage og lade medlemmerne komme til”.

Lad os begynde med at lade os inspirere af den ændrede kommunale tænkning.

Kommunerne er optaget af at styrke lokalsamfundet og civilsamfundet. Visionen her i Aarhus er at byen skal være liveabel. Fint skal det være og på engelsk – men helt enkelt oversat, så er man her i byen optaget af livet mellem husene og at byen skal være god at leve i.

Her er man optaget af at involvere så mange som mulige, for politikere og ansatte i kommunen ved godt, at de ikke kan alene. Og fordi vi alle er kommunen, er alle mere end velkomne til at bidrage. Også folkekirken!

Vi er mange der oplever at folkekirken har mange potentielle legekammerater. Det er forventningen at folkekirken har noget at sige og meget bidrage med, især hvor byen udvikler sig.

Derfor står spørgsmålene også i kø:

- når nu kirken fylder på et centralt hjørne i byen og af torvet – hvad kan den så give tilbage? Kan den invitere ind eller rykke aktiviteterne ud? Kan den være med til at præge diskussionen om hvordan byrummet skal se ud?

- når nu byen også har store sociale problemer, når ensomheden synes at stige i takt med at vi flytter tættere sammen, spørger de kirkelige organisationer og kommunen, har de lokale folkekirker noget at bidrage med? Og de tænker ikke på penge eller alene udlån af lokaler, men de forventer at kirkerne også taler det

skæve, skrøbelige og skøre menneskelivs sag og er med til at værne om det, om nødvendigt også med ord.

- når nye bydele og hele byer skyder op er det ikke kun et spørgsmål om logistik, hvor dybt man må grave og hvor højt man må bygge. For hvordan kan man planlægge en by, så den ikke skal gentænkes om 40-50 år, fordi den ikke var en god by at bo i, fordi utryghed og manglende håb for fremtiden, undergravede det fælles VI.

Hvilke sigtelinjer skal formuleres for udviklingen af den fælles by? Har folkekirken visions- og inspirationskraft til at tage disse diskussioner? I udviklingen af en bys eller bydels identitet er spørgsmålet – har folkekirken noget at give?

Jeg mener ja! Også til her og der, at være en kritisk røst, hvor der bygges for lidt til de fattigste, hvor naturen presses og historien tabes, men først og fremmest at tale for de uomstøttelige ting i vores liv, som ikke lader sig indfange af planlægning og prognoser.

Det næste bliver at lade sig udfordre. Hvis provsten, præsten, funktionæren og menighedsrådsmedlemmet mest optaget af hvem der har ret til betjening ved deres kirke – ja så er den lokale folkekirke en servicekirke, på samme måde som kommunerne var serviceorienteret i det traditionelle velfærdssamfund. Det er 70-80'ere - kulturen i den kommunale verden, vi ligner!

Hvad er alternativet. Ja det er, på samme måde som kommunerne forsøger, at udvikle en nysgerrighed på hvad folket vil.

Hvad vil der ske, hvis man i højere grad arbejder for at få mere respons på sine aktiviteter fra andre end de trofaste. Spørge pædagogen, læreren, idrætslederen, underviseren fra musikskole om kritik og udvikling af fagligheder og fælles aktiviteter? Have fokusgrupper i forskellige sammenhænge for at høre hvad tilflyttere til byen fandt interessant ved kirken? Og hvad de undrede sig over?

Denne samtale, som jeg synes folkekirken skal byde ind til, er afgørende. For den demokratiske legitimitet indhentes heller ikke her alene ved afholdelse af valg til menighedsråd hvert 4. år. At folkekirken ser sig selv som en demokratisk institution skal aflæse af den daglige virksomhed, af hverdagen!

Her i reformationsåret er det vist også på sin plads at overveje, hvordan vi forstår det almindelige præstedømme. Hvis ansvaret for kirkens liv er menighedens, hvordan kommer det så i praksis til udtryk?

Nysgerrigheden er afgørende og kan føre overraskende resultater med sig. Især hvor man er åben for, at de man spørger ikke svarer som forventet.

Bør definitionsretten for, hvad der er kirkelig relevant, i en folkekirkelig sammenhæng ikke ligge hos folket? Men jeg kan også mærke ubehaget vokse, for hvad hvis folket vil noget andet end vi?

Men er der en vej udenom? Faktum er, at hvis vi ikke giver ejerskabet for kirken fra os, til dem der bor i byen, ja så går de andre steder hen.

Hvor så mange unge er samlet, som i vore store studiebyer er gryden ved at koge over. Engagementet er stort, man er med i sager der samler, frivilligbørs osv. Innovationskraften er stor, men går uden om folkekirken.

En lukket og tør folkekirke lukker sig selv. Det behøver vi strengt taget ikke andres hjælp til.

Folkekirken må spørge sig for.

Hvad er det medlemmerne vil?

Har vi brug for flere kirker eller flere mødesteder?

Skal kirken bygge katedraler eller leje sig ind?

Har vi brug for flere gudstjenester eller nogen at tale med?

I praksis vil det vise sig, at kirken for at være relevant og nærværende, skal bygge nye kirker. Andre steder må den købe sig ind i små lejligheder. Nogle steder for sig selv, flere steder i fællesskab med andre, med skolen, idrætsforeningen osv. fordi vi er fælles om at bo her på dette sted og derfor deler om faciliteter og ressourcer.

Nogle steder er det flere præster der skal til. Andre steder pædagoger, antropologer eller kaospiloter. Og ubehaget vokser – kan vi så ikke blive ved med at gøre som vi plejer?

Hvem ved?

Men sådan er alting i bevægelse og har altid været det. Og om folkekirkens plads i samfundet gælder det samme som så mange andre steder, at hvis du vil bevare dig selv, må du forandre dig.

Eller omvendt: forandre for at bevare, og tiden kalder på at folkekirken involverer alle, der gerne vil præge kirkens liv og rolle lokalt og samtidig at kirken lader sig involvere i byens liv.

Gentænker vi den lokale kirke, kan vi se den som den multilokale kirke, så repræsenterer den allerede et væld af muligheder. For set ud fra et simpelt organisatorisk synsvinkel er den er mere lokal og vidtforignet end ret meget andet vi kender. Det er folkekirkens styrke, der overgår de fleste, og kommer netop til udtryk, hvor dørene åbnes, kaffen drikkes og relationerne lokalt udvikles.

Men folkekirkens multilokalitet rummer også en svaghed. For ser den de mange åbninger, muligheder og legekammerater?

I det jeg har sagt indtil nu, er der masser af uafklarede begreber og ikke mindst et større fælles teologisk problemfelt at få afklaret.

Hvem er kirkens "VI"?

Har Folkekirken en rolle at spille i samfundsudviklingen eller slet ikke?

Skal man hellere stikke piben ind og melde sig ind i et politisk parti?

Faldgruber og blinde veje er der nok af, men vi må se at få hul på disse diskussioner.

Derfor vil jeg afslutte mit indlæg her med et tilløb til en foreløbig teologisk afklaring.

Det er værd at bemærke bevægelserne i evangelierne når de beskriver Jesu liv. Han havde ikke travlt med at drage alle til sig. Han henviste ikke til sig selv eller et sted i verden som man skulle rette sig mod. Men pegede altid væk fra sig selv.

Ultimativt blev der gjort op med denne centripetale forestillingen som er så fristende, at bygge et sted, samle sig, manifestere sig i store forsamlinger. Lade alting pege ind mod et centrum, mod katedralen, menighedens fællesskab inden for murerne, mod den ene Gud, mod en enhed, mod et princip.

Men hos Jesus er bevægelsen tydelig nok centrifugal, han gik helst i grænselandet, blandt folk på kanten, og endelig, det afgørende billede, hans død blev fortolket, ikke som begyndelsen på en samling, men på spredning, i og med at han gav og giver sig selv ud, deler sig ud, for at være alle steder.

Hvordan kan denne bevægelse inspirere os i en den aktuelle situation, hvis ikke sådan, at folkekirken må vende sig ud mod omverdenen og væk fra sig selv. Være optaget af livet i byen og udviklingen i samfundet. Det må i medfør heraf handle om – ikke at proppe folk ind i kirkerne for at de kan blive ligesom os, men om at kirken må komme ud til folk i en samtale om det, der angår os dybest.

Og til sidst et lille postludium:

Når alt dette er sagt synes det nødvendigt at præcisere, at jeg intet udestående har med kirken på landet eller nogen andre steder. Alt hvad jeg har sagt indtil nu gælder ikke særligt kirken i byen, som om de udfordringer jeg opregner ikke også kendes på landet.

Det bør for mig at se være en indiskutabel forudsætningen for Folkekirken, at den skal være, hvor der er mennesker, og i den forstand er der ingen som helst modsætning mellem kirken på landet og kirken i byen. Og desto tættere vi kommer på problemstillingerne, viser det sig at vi i vid udstrækning deler dem.

Mit beskedne håb er, at Folkets kirke må overtage den danske landbyfolkekirke!